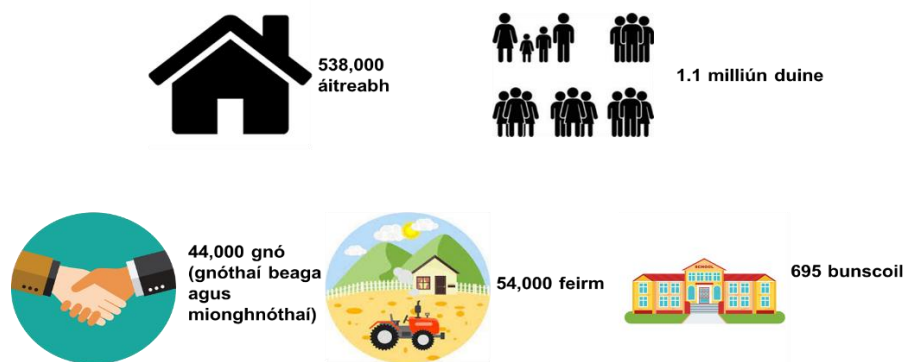

9 Cur i bhfeidhm an Phlean Náisiúnta Leathanbhanda

- 9.1** Is é an príomhchuspóir atá ag an bPlean Náisiúnta Leathanbhanda (an plean) rochtain do gach áit chónaithe agus comhlacht in Éirinn ar sheirbhís leathanbhanda ardluais a chinntiú. Tá an plean dírithe ar na codanna sin den tír nach bhfuil pleananna ag soláthraithe tráchtála príobháideacha leathanbhanda infheistíocht a dhéanamh iontu. Limistéar idirghabhála an Stáit a thugtar ar an limistéar tíreolaíoch seo.^{1,2} Déantar achoimre i bhFíor 9.1 ar an gclúdach a bhfuiltear ag súil leis faoin limistéar idirghabhála.

Fíor 9.1 Clúdach a bhfuiltear ag súil leis faoin bPlean Náisiúnta Leathanbhanda amhail 2019^a

Foinse: An Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide, 2019

Nóta: a Déantar athbhreithniú go ráithiúil ar scóip na n-áitreabh le faomhadh chun na hathruithe a léiriú, lena n-áirítear foirgnimh nuathógtha sa limistéar idirghabhála. Amhail Lúnasa 2022 (bunaithe ar eolas áitreabh R1 2022), beagnach 562,000 a bhí sa líon nuashonraithe áitreabh.

1 Is é an limistéar idirghabhála na limistéir a gcaithfear leathanbhanda ardluais a sholáthar dóibh faoin bplean. Bíonn an líon áitreabh laistigh den limistéar idirghabhála ag síorathrú agus is féidir é a athrú ar go leor cúiseanna.

2 Taispeántar sa léarscáil plean leathanbhanda ardluais, atá ar fáil [anseo](#), an clúdach faoi limistéar idirghabhála an Stáit chomh maith leis na limistéir a bhfreastalaíonn oibritheoirí tráchtála orthu.

3 Bunaíodh cuideachta gníomhaíochta ainmnithe Bonneagair LNÉ mar chuideachta cuspóra speisialta chun an plean a sholáthar.

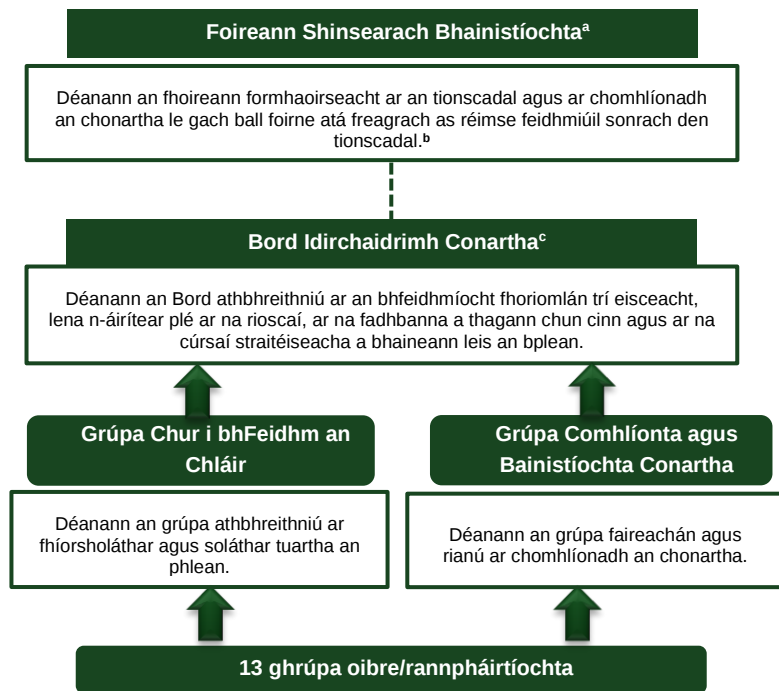
4 Tá rogha ag an Stát síneadh ama a chur leis an gconradh ar feadh deich mbliana eile.

- 9.2** I mí na Samhna 2019, chuaigh an Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide (an Roinn) i mbun conartha le Leathanbhanda Náisiúnta Éireann (LNÉ) chun cuspóirí an phlean a sholáthar.³ Faoin gconradh, tá LNÉ freagrach as an líonra leathanbhanda a dheardh, a thógáil, a oibriú agus a bhainistiú thar thréimhse 25 bliana.⁴ Coinneoidh an LNÉ úinéireacht an líonra ag deireadh an chonartha.
- 9.3** Tá soláthar an phlean á mhaoiniú ag fóirdheontas Rialtais, ag ioncam tráchtála LNÉ agus ag maoiniú infheisteoirí. Tá ar an Roinn na suimeanna fóirdheontais comhaontaithe a íoc ag an am cuí agus tá sé freagrach, thar ceann an Stáit, as gach gné den chonradh a bhainistiú, lena n-áirítear monatóireacht ar an dóigh a bhfuil LNÉ ag comhlíonadh an chonartha.
- 9.4** Cuirtear srian €2.7 billiún leis an bhfóirdheontas iomlán ón Rialtas — cuimsítear leis sin bun-fhóirdheontas €2.1 billiún, fóirdheontas teagmhasachta €500 milliún nach bhféadfár a tharraingt anuas ach ar chuspóirí áirithe amháin, agus €100 milliún le haghaidh CBL. Tá an chuid is mó den fhóirdheontas iniúchta thar chéad deich mbliana an chonartha, ach leanann íocaíochtaí ar aghaidh go dtí deireadh théarma an chonartha.
- 9.5** Tugadh faoin scrúdú seo chun athbhreithniú a dhéanamh ar shocruithe formhaoirseachta conartha na Roinne, ar an dul chun cinn ar sholáthar agus ar an gcostas go dtí seo ar an Stát maidir le cur i bhfeidhm an Phlean Náisiúnta Leathanbhanda.

Socruithe formhaoirseachta

- 9.6** Cuireadh struchtúr rialachais cuimsitheach i bhfeidhm chun an conradh agus an plean a chur i bhfeidhm. Chuir an Roinn Foireann Shinsearach Bhainistíochta i bhfeidhm atá freagrach as formhaoirseacht agus comhlíonadh an chonartha (féach Fíor 9.2). Déanann an Roinn agus LNÉ maoirseacht ar an tionscadal trí Bhord Idirchaidrimh Conartha, a bunaíodh i mí Feabhra 2020, agus trí roinnt grúpaí oibre/rannpháirtíochta.¹ Déantar ionadaíocht don Roinn agus don LNÉ ar an mBord agus ar gach grúpa oibre/rannpháirtíochta.

Fíor 9.2 Formhaoirseacht ar an bPlean Náisiúnta Leathanbhanda

Foinse: Creat Comhlíonta agus Dearbhaithe na Roinne Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide

- Nótaí:
- a Déanann an Fhoireann Shinsearach Bhainistíochta, atá an stiúthóir cláir mar chathaoirleach uirthi, tuarascáil leis an Rúnaí Cúnta agus freagracht uirthi as feidhm earnála cumarsáide na Roinne.
 - b Is iad seo a leanas na réimsí feidhmiúla — oibríochtaí aonaid agus teagmháil le geallsealbhoirí; bainistíocht conartha, comhlíonadh agus rialachas; oifig bainistíochta tionscadail; oibríochtaí líonra; soláthar líonra; airgeadas agus tráchtáil.
 - c Cuirtear moltaí arna n-aontú ag an mBord Idirchaidrimh Conartha in iúl don Aire (tríd an bhFoireann Shinsearach Bhainistíochta).

Socruithe comhroinnte riosca

- 9.7** D'fhéadfadh difríochtaí sna híocaíochtaí fóirdheontais a bheith mar thoradh ar na socruithe comhroinnte riosca sa chonradh (féach Fíor 9.3).
- 9.8** D'fhéadfadh cúinsí áirithe a bheith ina gcúis le coigilteas tionscadail ar féidir leis an Stát leas a bhaint astu (féach Fíor 9.4). D'fhéadfadh cúinsí eile cead a ligean do LNÉ fóirdheontas breise a fháil má tá sé ag dul dó, faoi réir na dtairseach.²

1 Tá ról na Roinne maidir leis an mBord Idirchaidrimh Conartha leagtha amach sa chonradh. Ceapadh an Rúnaí Cúnta atá freagrach as feidhm earnála cumarsáide mar ionadaí don Aire chun gnéithe éagsúla an chonartha le LNÉ a chur i gcrích agus chun bainistíocht an chonartha agus teagmháil le LNÉ a éascú. Roinneadh an fheidhm seo a thuilleadh leis an bhFoireann Shinsearach Bhainistíochta.

2 Ní fhéadfar an fóirdheontas teagmhasachta €500 milliún a tharraingt anuas ach amháin ar chuspóirí sonracha.

Fíor 9.3 Príomhshocruithe comhroinnte riosca, de réir catagóire

Catagóir riosca	Cur síos	Úinéir riosca
Airgeadais	Ligtear don Stát leis an gconradh coigilteas arna dhéanamh ag LNE le linn a sholáthair líonra (na chéad seacht mbliana) a fhorchúiteamh trí fhóirdheontas an Stáit a laghdú le linn na tréimhse sin. Tá na costais oibríochtaí agus caipitil ar LNE, chomh luath agus a thosaíonn soláthar i limistéar seolta. Is iad na híocaíochtaí fóirdheontais an fhoinsé ioncaim is suntasaí le linn soláthair líonra. Caithfear freastal ar aon mhoill i soláthar trí mhaoiniú caipitil oibre breise ó LNE. Foráiltear leis an gconradh go bhfuil riosca ar LNE maidir le difríochtaí costais diúltacha níos mó ná an srian (ciste teagmhasachta €500 milliún) agus difríochtaí costais diúltacha nach bhfuil clúdaithe ag na forálacha conartha comhaontaithe.^a	LNE/ Roinn (nuair a chuirtear rioscaí faoi fhorálacha conartha comhaontaithe i gcrích)
Cur i bhfeidhm	Tá an riosca cuir i bhfeidhm agus na rioscaí airgeadais agus tógála fite fuaite lena chéile. Is iad na híocaíochtaí fóirdheontais an fhoinsé ioncaim is suntasaí le linn soláthair líonra. Táthar ag súil go mbeidh maoiniú caipitil oibre breise a gcaithfidh LNE é a dhéanamh mar thoradh ar aon mhoill.	LNE
Tógáil	Tá an riosca tógála agus na rioscaí airgeadais agus cuir i bhfeidhm fite fuaite lena chéile. Staideanna suímh anaithnide, mar shampla, d'fhéadfadh moilleanna agus tionchar ar sholáthair bunspricanna conarthacha faoin gclár LNE a bheith mar thoradh ar staid reatha an bhonneagair teileachumarsáide atá ann cheana, méaduithe ar chostas ábhar, cur isteach ar shlabhraí soláthair agus ganntanas lucht oibre.	LNE (faoi réir fóirdheontais teagmhasachta, nuair is infheidhme)
Boilsciú	Áirítear leis an múnla costais airgeadais meánbhoilsciú a bhfuiltear ag súil leis de thart ar 2% agus toimhdí conartha chun an riosca a bhainistiú. Tá an riosca atá ag gabháil leis an meánbhoilsciú ag méadú os cionn an leibhéil seo le hiompar ag LNE. Thug LNE le fios go bhfuil roinnt ábhar atá de dhíth réamhchonraithe aige chun an riosca boilscithe a mhaolú.^b	LNE (faoi réir fóirdheontais teagmhasachta, nuair is infheidhme)
Inmharthanacht LNE	Mura bhfuil LNE inmharthana ag pointí faoi leith le linn na tógála agus na n-oibríochtaí, nó má spreagann sé loic, féadfaidh an Roinn deireadh a chur leis an gconradh agus an comhlacht nó is féidir sócmhainní dul i bhfrithdhílse chuig an Stát.	LNE

Foinse: An Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide. Anailís ó Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste.

Nótaí: a Baineann sé seo le riosca na n-imeachtaí atá lasmuigh de smacht LNE.

b Caiteachas an Phlean Náisiúnta Leathanbhanda agus cúrsaí gaolmhara — díospóireacht an Choiste um Chuntais Phoiblí, an 10 Feabhra 2022.

Fíor 9.4 Fáltais fhéideartha Stáit faoi shásraí conartha

Eachtra thucaide	Cur síos
Soláthar líonra	Comhroinnfidh an Roinn 50% de choigilteas costais soláthair. ^a Baineann sé seo le thart ar 20% de chaiteachas caipitil an tionscadail.
Róbhrabús	Gheobhaidh an Stát 60% d'aon bhrabús de chuid LNE atá de bhreis ar spriocthorthaí LNE ag tairiscint deiridh thar 25 bliana. ^b
Díolachán LNE	Beidh ceart ag an Stát 25% d'aon ghnóthachan atá níos mó ná 25% de luach an chomhlachta a fháil ag am an díolacháin i gcás go ndólfar formhór na scaireanna sa chéad deich mbliana den chonradh.
Luach deiridh	Ag deireadh an tionscadail, gheobhaidh an Roinn 40% de luach deiridh LNE os cionn an luacha deiridh a nglacann LNE leis ag tairiscint deiridh.
Toimhdí conartha	Faoi thiomhdí áirithe a chuimsítear sa chonradh, d'fhéadfadh an Stát leas a bhaint as 100% den choigilteas a rinneadh LNE agus/nó, faoi thiomhdí áirithe, d'fhéadfaí fóirdheontas teagmhasachta a íoc le LNE, nuair a thaispeántar é. Baineann sé sin le thart ar 80% de chaiteachas caipitil an tionscadail a thabhfófar thar na chéad deich mbliana go príomha.

Foinse: Comhaontú Tionscadail Idirghabhála Leathanbhanda Náisiúnta. Anailís ó Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste.

Nótaí: a Níl sé seo faoi réir aon toimhdí laistigh den chonradh.

b Méadaíonn sé seo go 75%, nuair atá ráta toraidh inmheánach níos mó ná 25% ag an gcuideachta.

Tuairisciú feidhmíochta

9.9 Thosaigh téarma an chonartha go foirmiúil an 1 Feabhra 2020, agus (mura gcuirtear síneadh ama leis) tiocfaidh deireadh leis an 31 Eanáir 2045.

9.10 Áirítear sa chonradh os cionn 1,000 garspíoc. Níl fóirdheontais infoctha go dtí go ndearbhaítear na garspíocanna réamh-chomhaontaithe a bheith comhlíonta. Tá pionóis chonartha i bhfeidhm mar thoradh ar mhoill ar garspíoc a bhaineann le tógáil a bhaint amach (pionós moille).¹ Faoi théarmaí an chonartha, ceanglaítear ar LNE tuarascálacha míosúla, ráithiúla agus bliantúla a chur ar fáil maidir le tógáil an líonra agus an clúdach, lena n-áirítear stádas garspíocanna an chláir. Dúirt an Roinn gurb í céim na tógála an réimse is criticiúla de na hoibleagáidí conartha sna blianta tosaigh agus, dá réir sin, is é an réimeas feidhmíochta a bhaineann leis an tógáil an príomhchúram atá aici.

9.11 Áirítear leis an gconradh chomh maith 37 bpríomhtháscaire feidhmíochta (PFT). Tá spriocleibhéal feidhmíochta sonrach le haghaidh oibríochtaí líonra ag gach PFT agus má sháraítear é, tá LNE faoi dhliteanas pionóis airgeadais a thabhtú, ag brath ar an PFT agus ar leibhéal an tsáraithe.²

9.12 Faoi théarmaí an chonartha, ceanglaítear ar LNE a fhaireachán féin a dhéanamh ar a fheidhmíocht agus tuarascálacha ráithiúla faireacháin feidhmíochta a chur ar fáil don Roinn (féach Fíor 9.5), ag tosú leis an tréimhse ó mhí na Bealtaine go mí Iúil (R2) 2020.³

1 Tá feidhm ag srianta moille ó lá 1 den tríú bliain den chonradh (1 Feabhra 2022) agus cuirfeadh i bhfeidhm iad nuair a bheidh moill níos mó ná 28 lá ann maidir le garspíocanna a bhaineann leis an tógáil a bhaint amach.

2 Déantar tagairt do na pionóis a bhaineann leis an bhfeidhmíocht mar chreidiúintí feidhmíochta agus beidh feidhm acu a luaithfe a bheidh an PFT cuí beo.

3 Maireann bliain na tuarascála ón 1 Feabhra go dtí an 31 Eanáir. Clúdaíonn R2 an tréimhse ó mhí na Bealtaine go mí Iúil.

- 9.13** Sna tuarascálacha faireacháin feidhmíochta, déantar achoimre ar fheidhmíocht LNÉ in aghaidh gach PFT agus cuirtear an stádas i láthair (e.g., theip sa PFT, theip sa PFT go dona, theip sa PFT go tromchúiseach, theip sa PFT arís agus arís eile, etc.). Cuirtear ar fáil sna tuarascálacha faireacháin feidhmíochta anailís 'ar na bunchúiseanna' agus pleananna leasúcháin le haghaidh teipeanna sna PFTanna agus tuarascáil a dhéanamh ar cé acu atá nó nach bhfuil aon phointí feidhmíochta agus pionóis a bhaineann le feidhmíocht a fuarthas sa tréimhse tuarascála a athraíonn suim an fhóirdheontais a d'íoc an Stát.¹
- 9.14** Tá rochtain ag an Roinn ar chóras bainistíochta oibríochta LNÉ le haghaidh sonraí feidhmíochta agus déanann sí faireachán air. Dúirt an Roinn go bhfuil sé ar intinn aici iniúchadh a dhéanamh ar na sonraí feidhmíochta seo in am trátha.

Fíor 9.5 Tuarascálacha faireacháin feidhmíochta le tabhairt chuig an Roinn ó LNÉ, stádas i mí Lúnasa 2022

Ráithe	Stádas
R2 2020	Ceadaíodh maolú ón tuarascáil, mar gheall go raibh beagnach gach PFT neamhghníomhach ag an gcéim sin de chlár an Phlean Náisiúnta Leathanbhanda.
R3 2020	Sainaithníodh i measúnú na Roinne ar an tuarascáil seo nár thug LNÉ tuairisc ar shé eachtra a bhí mar eachtraí infhógartha de réir na gceanglas conarthach.
R4 2020	Dhearbhaigh an Roinn gur chuir LNÉ ar áireamh sa tuarascáil seo na sé eachtra ar cheart tuairisc a thabhairt orthu i dtuarascáil R3 2020.
R1 2021	An chéad tuarascáil ar cuireadh pionós ar áireamh ann toisc nár comhlíonadh PFTanna.
R2 2021 agus ina dhiaidh sin	Cheadaigh an Roinn maolú sealadach do LNÉ go dtí an 15 Lúnasa 2022 le haghaidh chur isteach na dtuarascálacha atá fós le réiteach. Chuir LNÉ gach tuarascáil a bhí fós le réiteach isteach faoi dheireadh Lúnasa 2022.

Foinse: Anailís ó Oifig an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste

- 9.15** Dúirt an Roinn gur chuir LNÉ a imní in iúl maidir le comhréireacht na bpionós is dócha a fhabhróidh faoin gcóras LNÉna reatha (bunaithe ar an tuarascáil ó Fheabhra go hAibreán (R1) 2021 a cuireadh isteach). Dúirt an Roinn chomh maith gur aontaigh sé, mar a foráladh dó sa chonradh, tabhairt faoi athbhreithniú ar PFTanna agus measúnú a dhéanamh ar cé acu a bheadh nó nach mbeadh sé oiriúnach na PFTanna a mheastar a bheith díréireach a athrú.
- 9.16** Bunaíodh comh-fhoghrúpa feidhmíochta de chuid na Roinne/LNÉ i mí na Samhna 2021 chun tabhairt faoi athbhreithniú oibríochtúil ar chóras na PFTanna. Cuireadh an t-athbhreithniú i gcrích i mí Iúil 2022 agus cuireadh an tAire ar an eolas maidir lena thorthaí. Cuireadh oibríocht an chórais pionós a bhaineann le PFTanna ar fionraí go dtí go bhfaighfear toradh an athbhreithnithe.

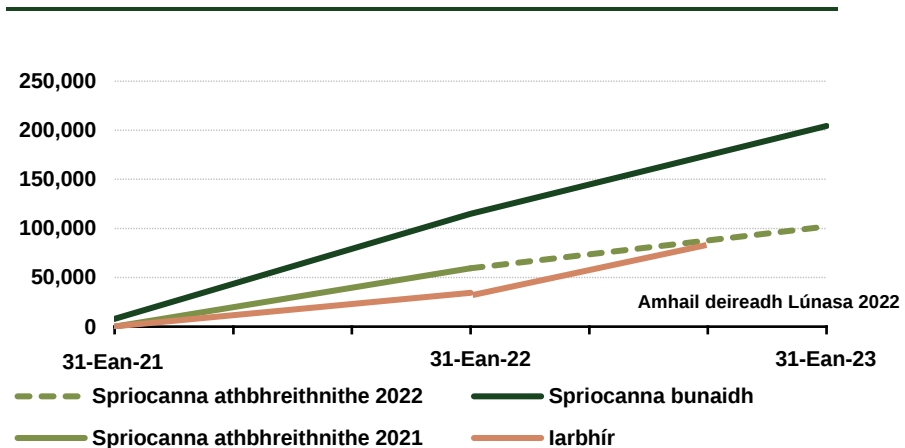
¹ Is ionann pointí feidhmíochta agus luachanna uimhriúla a bhfuil briseadh spriocleibhéil feidhmíochta PFT leagtha air thar an tréimhse tomhais.

- 9.17** Dúirt an Roinn go bhfuil sí ag tabhairt faoi athbhreithniú mionsonraithe ar gach tuarascáil faireacháin feidhmíochta agus tá sí ag obair le LNE ar na leasuithe conarthacha atá de dhíth chun athruithe comhaontaithe ar an gcóras PFTanna mar thoradh ar an athbhreithniú a chur san áireamh.¹ Dúirt sí chomh maith go gcuirfí pionóis airgeadais i bhfeidhm go cúlgabhálach, más cuí, chomh luath agus a bheidh an obair seo críochnaithe.

Soláthar

- 9.18** Is é an príomhbheart feidhmíochta do chur i bhfeidhm an phlean ná an líon **áitreabh faofa**, i.e., tá leathanbhanda ardluais ar fáil do na háitribh sin, má iarrann siad nasc.
- 9.19** Is clár tógála seacht mbliana é an plean seolta conraithe a bhí sceidealaithe le críochnú faoin 31 Eanáir 2027. Dúirt an Roinn go bhfuil an clár dhá mhí dhéag taobh thiar den sceideal faoi láthair.
- 9.20** Faoi gconradh bunaidh, bhí sé i gceist leis na garspriocanna maidir le seachadadh áitreabh go mbeadh neartú de réir a chéile ann go dtí go bhfaomhfaí suas le 204,400 áitreabh faoi dheireadh mhí Eanáir 2023 (féach Fíor 9.6).²
- 9.21** Ina dhiaidh sin, athbhreithníodh na garspriocanna síos in 2021, agus arís in 2022, faoi phleananna eatramhacha leasúcháin a chuir LNE isteach.
- I mí na Bealtaine 2021, laghdaíodh (go cúlgabhálach) an gharspriosc maidir le háitribh fhaofa faoi mhí Eanáir 2021 go dtí a náid; agus faoi mhí Eanáir 2022, laghdaíodh í go dtí díreach faoi 60,000 áitreabh.
 - I mí Aibreáin 2022, laghdaíodh an bhunspríoc maidir le háitribh fhaofa faoi mhí Eanáir 2023 go dtí nach mór 102,000 áitreabh — díreach níos lú ná leath na sprice bunaidh.
- 9.22** Ag deireadh mhí Eanáir 2022, ba é líon na n-áitreabh faofa ná 34,456 áitreabh, a léirigh easnamh de bheagnach 43% maidir leis an spriocleibhéal don gharspriosc sin. Faoi dheireadh mhí Lúnasa 2022, faomhadh 75,590 áitreabh. Laghdaigh sé sin an bhearna idir an sprioc (athbhreithnithe) agus an toradh.

Fíor 9.6 An spriocsheachadadh agus an fíorsheachadadh maidir le háitribh fhaofa

1 Rinne 26 cinn de na 37 PFT a athbhreithniú. Rinne leasuithe aontaithe a chatagóiríú faoi chúig cheannteideal — níl athrú de dhíth; earráid; comhréireacht; simpliú; agus soiléiriú. Rinneadh roinnt PFTanna a raibh tionchar orthu a chatagóiríú faoi níos mó ná ceannteideal amháin.

2 Maireann bliain an chonartha ón 1 Feabhra go dtí an 31 Eanáir.

9.23 Tar éis anailísí mionsonraithe ar na pleananna leasúcháin arna gcur isteach ag Leathanbhanda Náisiúnta Éireann (LNÉ) (i mí an Mhárta 2021 agus i mí Feabhra 2022), d'aontaigh an Roinn leis na laghduithe ar na spriocanna a mhol LNÉ.^{1,2} Tháinig an Roinn ar an gconclúid, mar thoradh ar na próisis phleanála leasúcháin faoin gconradh, gur mar gheall ar phaindéim COVID-19 den chuid is mó (8.5 mí) a bhí na moilleanna ar sheachadadh, rud a chuaigh i bhfeidhm ar sheachadadh an líonra snáithín. Ghearr an Roinn pionóis, áfach, as moilleanna ar leith toisc gur tháinig sí ar an gconclúid nach raibh siad nasctha go díreach le COVID-19 agus go raibh siad bainteach le fadhbanna a bhí faoi smacht LNÉ (3.5 mí).³

9.24 D'aontaigh an Roinn freisin na hachair ama, maidir le cláir seolta eile a sheachadadh, a athbhreithniú, ar nós pointí straitéiseacha pobail a d'fhaomhaí agus ar nós na timpeallachta oibriúcháin. Sna cásanna sin, bhain LNÉ seachadadh amach taobh istigh de na hachair ama athbhreithnithe.^{4,5}

9.25 Dúirt an Roinn go bhfuil sé de fhreagracht ar LNÉ spriocanna a shocrú a gcreideann sé gur féidir leis iad a bhaint amach agus a fheidhmíocht a mheas i dtéarmaí na spriocanna sin; agus go bhfuil sé mar ról ag an Roinn indéantacht na spriocanna sin a mheasúnú — i.e., an dóchúlacht go mbainfear amach iad — agus faireachán agus measúnú a dhéanamh ar chomhlíonadh i dtéarmaí na spriocanna.

9.26 Dúirt an Roinn freisin go ndéantar measúnuithe iomlána ar iarratais LNÉ ar spriocanna athbhreithnithe. Mar atá fíor nuair a chailltear príomhtháscaire feidhmíochta (PFT), nuair a chailltear garspíoc thógála, caithfidh LNÉ anailís ar na bunchúiseanna a ullmhú agus tuairisciú don Roinn. Féadfar laghduithe ar íocaíochtaí fóirdheontais a thionscnamh ag an bpointe seo agus tugtar leis an gconradh freisin cead don Aire teacht isteach chun aon fhadhb shuntasach ar féidir léi dul i bhfeidhm ar inmharthanacht an chomhlachta a réiteach, nó sa chás is measa, chun fógra foirceanta a thabhairt nuair a bheartaítear gur mhainnigh LNÉ go hábhartha ina oibleagáidí.

9.27 Ceanglaítear ar LNÉ teacht ar chomhaontú maidir lena phlean deiridh um chur i bhfeidhm leasúcháin faoi dheireadh 2022, agus táthar ag súil go gcuimseofar na spriocanna bliantúla ann don chuid den chlár tógála atá fágtha.

Glacadh leis an tseirbhís

9.28 Cé go ndéantar an fháil ar sheirbhís d'áitreabh a mheas leis an tomhas 'áitribh fhaofa', is é an glacadh iarbhir leis an tseirbhís ag teach nó gnólacht a chinneann luach sochaíoch infheistíocht an Stáit.⁶

9.29 Réamh-mheas LNÉ ina thairiscint deiridh go sroichfeadh an glacadh leis an tseirbhís leathanbhanda atá ar fáil thart ar 80% le haghaidh custaiméirí cónaithe, áit a mbeidh rátaí glactha níos airde ann dá chustaiméirí gnó, ag deireadh na 25 bliana. Cé go bhfuil an glacadh iarbhir (de réir lín) ag deireadh mhí Eanáir 2022 níos lú ná mar a measadh, sáraíonn an ráta glactha — cóimheas na n-áitreabh nasctha i gcomparáid le háitribh fhaofa — na meastacháin bhunaidh (féach Fíor 9.7).

9.30 Faoi dheireadh mhí Lúnasa 2022, bhí níos mó ná 18,400 áitreabh nasctha — arb ionann é agus ráta glactha 24%.

1 Tugadh faoi anailís mionsonraithe na Roinne i gcomhar lena gcomhairleoirí seachtracha.

2 Thug an Roinn a cinntí i mí na Bealtaine 2021 agus i mí Aibreáin 2022 faoi seach.

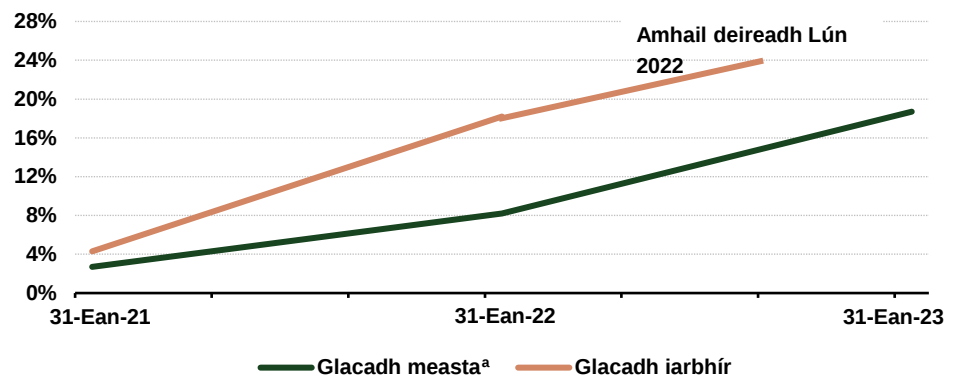
3 Áiríodh leis sin dúshláin maidir le teacht le chéile príomhchonraitheoirí mar gheall ar shrianta ar oibríochtaí, an slabhra soláthair agus moilleanna lóistíochta, chomh maith le hearcaíocht príomhphearsanra agus LNÉ agus a chonraitheoirí á méadú, lena n-áirítear dúshláin a bhaineann le hionduchtú agus traenáil daoine.

4 Is ionann pointí straitéiseacha pobail (PSPanna) agus láithreacha rithabhachtacha áirithe i bpobail tuaithe a bheidh nasctha le leathanbhanda ardluas lena úsáid (go hoscailte) ag an mórphobal.

5 Is é an téarma 'timpeallacht oibriúcháin' (TO) an téarma comhchoiteann a úsáidtear chun tagairt a dhéanamh don tairseach uillíoch mórthíola (TUM) agus don timpeallacht ghaolmhar córas faisnéise.

6 Tagraíonn 'glacadh' do leibhéal an áitribh atá nasctha leis an leathanbhanda ardluais i gcomparáid le leibhéal na n-áitreabh faofa.

Fíor 9.7 Céatadán measta agus céatadán iarbhair an ghlaitha

Foinse: An Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide

Nóta: a Tá an glacadh measta bunaithe ar na meastacháin bhunaidh do na blianta dar críoch an 31 Eanáir 2021 agus 2022 agus ar na meastacháin athbhreithnithe don bhliain dar críoch an 31 Eanáir 2023.

9.31 Dúirt an Roinn go bhfuil LNÉ ag súil go bhfásfaidh an glacadh de réir a chéile agus go mbeidh sé níos ísle sna luathchéimeanna toisc go bhfuil tomhaltóirí faoi chonradh le soláthraithe atá ann cheana. Luaigh an Roinn freisin go bhfuil sé mar phlean ag ceann de na soláthraithe atá ann cheana na seirbhísí atá bunaithe ar líonraí copair a chasadh as nuair atá líonra snáithín LNÉ curtha i bhfeidhm, rud a chruthóidh méadú suntasach ar éileamh toisc go mbeidh níos lú roghanna ag go leor tomhaltóirí ó thaobh seirbhísí de.

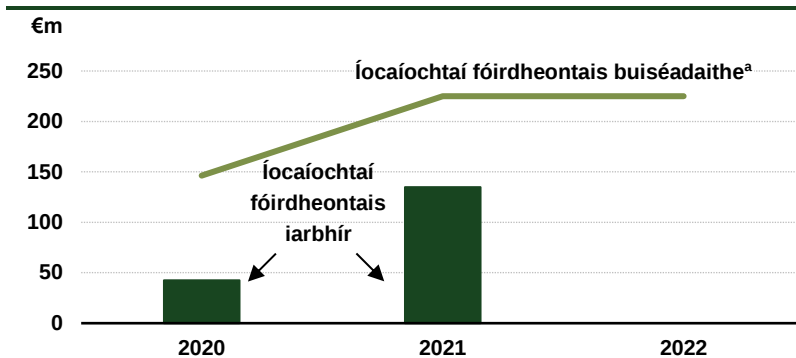
Costas

9.32 Leithdháil an Rialtas €371.3 milliún san iomlán le haghaidh chur i bhfeidhm an phlean in 2020 agus 2021. Ag deireadh 2021, b'ionann na híocaíochtaí a rinneadh agus €177.2 milliún, i.e., 48% den mhaoiniú a bhí ar fáil (féach Fíor 9.8).

9.33 Níl an fóirdheontas iníoctha ach amháin nuair atá costais atá cáilithe mar chaiteachas ceadaithe tabhaithe ag LNÉ agus nuair a bhaintear amach garspriocanna de réir an chonartha. I gcomhréir le ceanglais an chonartha, chomhcheap an Roinn agus LNÉ deimhnitheoir neamhspleách. Ní dhéantar íocaíochtaí fóirdheontais ach amháin nuair a bhaineann LNÉ an gharsprioc ghaolmhar/na garspriocanna gaolmhara amach agus nuair a eisiúnn an deimhnitheoir deimhniú um baint amach na garsprice.

9.34 In 2021, bhí an fóirdheontas a íocadh níos lú ná mar a réamh-mheasadh mar gheall ar mhoilleanna ar an seoladh go príomha, rud a chuaigh i bhfeidhm ar chumas LNÉ chun na garspriocanna a réamh-mheasadh ar dtús a bhaint amach.

Fíor 9.8 Íocaíochtaí fóirdheontais measta agus íocaíochtaí fóirdheontais iarbhír, 2020 go 2022^a

Foinse: An Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide

Nóta: a Athbhreithníodh meastachán 2021 síos ina dhiaidh sin go €159 milliún mar gheall ar na moilleanna ar an seoladh.

Pionóis

- 9.35** Dearadh córas na bpionós atá ar áireamh sa chonradh chun baint amach na ngarspriocanna tógála agus na spriocanna PFT a spreagadh.¹
- 9.36** Nuair a leasaítear na spriocanna tógála trí chead ón Rialtas do phleananna leasúcháin LNÉ, déantar na spriocanna conarthacha de na spriocanna tógála seo, agus ceanglaítear ar LNÉ iad a bhaint amach agus féadfaidh pionóis (mhoille) a bheith i bhfeidhm orthu má chailltear iad.²
- 9.37** Tá pionóis mhoille i bhfeidhm faoin gconradh ón 1 Feabhra 2022 i leith. Go dtí Lúnasa 2022, gearradh pionóis mhoille, a bhfuil luach iomlán €134,800 orthu, i ndáil le garspriocanna a bhaineann leis an tógáil, as moilleanna maidir le limistéir sheolta a fhaomhadh. Tá sé sin in-aisíoctha, áfach, má (nó nuair a) bhaineann LNÉ garspriocanna eile tógála amach roimh a spriocdháta. Anuas air sin, gearradh pionós creidmheasa feidhmíochta dar luach €22,500 faoi chóras na PFTanna.
- 9.38** Cuireadh gearradh pionós maidir leis na sáruithe leibhéal feidhmíochta eile ar fionraí ar feitheamh thorthaí an athbhreithnithe ar chóras na PFTanna, agus atá críochnaithe anois. Maidir leis na tuarascálacha faireacháin feidhmíochta (a chuimsíonn an tréimhse idir mí Feabhra 2021 agus mí Iúil 2022) a cuireadh faoi bhráid na Roinne faoi dheireadh Lúnasa 2022, áirítear leo pionóis bhreise mheasta.³ Dúirt an Roinn go bhfuil measúnú á dhéanamh ar na tuarascálacha faoi láthair chun leibhéal na bpionós, a ghearrfar go cúlgabhálach, a mheas mar is cuí.

1 Cuirtear forbheathnú achoimre ar na pionóis i láthair in larscríbhinn 9A, Fíor A1.

2 Féadfaidh pionóis a bheith faoi réir faoisimh nuair a iarrtar faoiseamh agus nuair a cheadaíonn an Roinn é ina dhiaidh sin. Is sampla de cheist faoisimh é tionchar COVID-19.

3 Cuirtear pionóis ar áireamh sna tuarascálacha ó LNÉ ar bhonn táscach, agus tá siad faoi réir measúnaithe ag an Roinn sula ngearrtar na pionóis deiridh.

Conclúidí

- 9.39** Fostaíodh Leathanbhanda Náisiúnta Éireann ag deireadh 2019 chun an líonra leathanbhanda a dheardh, a thógáil, a oibriú agus a bhainistiú don limistéar seolta ainmnithe thar thréimhse 25 bliana. Faoin gconradh, shamhlaigh an plean seolta clár tógála seacht mbliana, agus táthar ag súil go gcuirfear i gcrích é go luath in 2028 (dhá mhí dhéag taobh thiar den sceideal).
- 9.40** Bhunaigh an Roinn struchtúr cuimsitheach rialachais chun cur i bhfeidhm an phlean a fhorghaoirsiú agus chun comhlíonadh an chonartha a chinntiú.

- 9.41** Meastar faoi láthair go soláthrófar leathanbhanda do nach mór 562,000 áitreabh faoin bplean. Ba é 115,000 an sprioc bhunaidh le haghaidh an lín áitreabh faofa faoi dheireadh Eanáir 2022, ach mhol LNÉ go laghdófaí an sprioc sin go 60,000 áitreabh. Ba é 34,456 an líon iarbhir áitreabh faofa ar an dáta sin — cothrom le 30% den sprioc bhunaidh agus le 58% den sprioc athbhreithnithe. Bhí an ráta glactha leis an tseirbhís i leith na n-áitreabh faofa níos airde ná mar a bhíodhas ag súil leis.
- 9.42** Sa chonradh tá níos mó ná 1,000 garsprioc agus ní íoctar fóirdheontais ina n-iomláine go dtí go ndeimhnítear gur seachadadh na garspriocanna réamh-chomhaontaithe. Faoi théarmaí an chonartha, féadfaidh LNÉ na spriocanna gaolmhara a athbhreithniú. Déanann an Roinn measúnú ar na hathbhreithnithe sin i gcomhair creidiúnachta. I mí na Bealtaine 2021, tugadh cead do LNÉ an sprioc inseachadta le haghaidh Eanáir 2021, maidir le háitribh fhaofa, a laghdú go cúlghabhálach ó 8,000 áitreabh go dtí a náid. Ón 1 Feabhra 2022 i leith, gearrtar pionóis airgeadais as moill ar bhaint amach na ngarspriocanna a bhaineann leis an tógáil. Gearrtar na pionóis sin as tearcghnóthachtáil maidir leis na spriocanna athbhreithnithe.
- 9.43** Tá na fóirdheontais, a íoctar le LNÉ faoin gconradh, faoi réir deimhnithe ó dheimhnitheoir neamhspleách atá comhcheaptha ag an Roinn agus LNÉ. Mar gheall ar na moilleanna ar chur i bhfeidhm an chonartha, b'ionann na fóirdheontais iarbhir a bhí íoctha amach ag deireadh 2021 — €177.2 milliún ina iomláine — agus 48% den íocaíocht bhunaidh fóirdheontais arna soláthar le haghaidh na tréimhse go dtí an pointe sin.
- 9.44** Faoi théarmaí an chonartha, ceanglaítear ar LNÉ tuarascálacha ráithiúla faireacháin feidhmíochta a chur faoi bhráid na Roinne ionas gur féidir faireachán a dhéanamh ar a fheidhmíocht oibríochta go pras agus lena chinntiú go ngearrtar pionóis go pras nuair a thagann siad chun cinn.
- 9.45** Ba í an tuarascáil feidhmíochta a chuimsigh an tréimhse idir mí Feabhra agus mí Aibreáin (R1) in 2021 an chéad tuarascáil ar mheas an Roinn go ngearrfaí pionóis i ndáil léi, pionóis a laghdódh íocaíochtaí fóirdheontais sa todhchaí. Dúirt an Roinn gur chuir LNÉ cúiseanna inní in iúl maidir le comhréireacht na bpionós ar cosúil go bhfabhrófar iad faoi chóras reatha na PFTanna.
- 9.46** Bunaíodh foghrúpa feidhmíochta i mí na Samhna in 2021 chun tabhairt faoi athbhreithniú oibríúcháin ar chóras na PFTanna. Cuireadh an t-athbhreithniú i gcrích i mí Iúil 2022.
- 9.47** Cheadaigh an Roinn maolú sealadach maidir le cur isteach na dtuarascálacha eile feidhmíochta nach raibh curtha isteach go fóill, ar feitheamh chur i gcrích an athbhreithnithe. Chuir LNÉ na tuarascálacha isteach ina dhiaidh sin faoi dheireadh Lúnasa 2022. Tá an Roinn ag tabhairt faoi athbhreithniú ar gach tuarascáil agus tá sé ráite aici go ngearrfaí pionóis airgeadais go cúlghabhálach, nuair is cuí, nuair a bheidh an obair sin curtha i gcrích.

Iarscríbhinn 9A Forbhreathnú ar na pionóisa

Pionós	Forbhreathnú
Íocaíochtaí a chur siar maidir leis an amlíne chun garspriocanna dearaidh agus tógála a bhaint amach	
Íocaíochtaí moille íocaíochtaí leanúnacha caipitil (ÍLCanna)	- Tá feidhm ag pionóis mhoille ón 1 Feabhra 2022 i leith nuair atá moill níos mó ná 28 lá ann maidir le garspriocanna a bhaineann leis an tógáil a bhaint amach. Déantar pionós moille a thobhach le haghaidh gach lae ina gcuirtear moill ar bhaint amach na garsprice tógála gaolmhaire. - Tá uasteorainn le luach comhiomlán gach íocaíochta moille. - Má bhaineann LNÉ garsprioc a bhaineann leis an tógáil amach roimh spriocdháta na garsprice agus má tabhaíodh íocaíochtaí moille roimhe sin, féadfaidh LNÉ aisíocaíocht mhoille a éileamh.
Pionóis mhoille i leith garspriocanna ribín ^b	- Tugadh an pionós seo isteach in 2022 chun tuilleadh cosanta a thabhairt ionas go gcinnteofaí go gcuirfí i gcrích na hoibreacha ar fad taobh istigh den achar ama sonraithe nuair a thosaigh an chéim sheolta. - Féadfaidh LNÉ cuid den fhóirdheontas a éileamh nuair a chuirtear ribíní aonair i gcrích (50% de luach iomlán na garsprice, agus an 50% roinnte idir an líon ribíní de réir chóimheas na n-áitreabh faofa i ngach ribín). Briseann sé sin síos an cur i bhfeidhm le haghaidh limistéar seolta ina garspriocanna ribín agus éascaíonn sé tréimhse chúlstop 12 mhí ó chur i gcrích an chéad ribín taobh istigh den limistéar seolta go dtí cur i gcrích an ribín deiridh taobh istigh den limistéar seolta. I gcás nach gcuirtear an garsprioc ribín deiridh i gcrích i limistéar seolta, ar spriocdháta chúlstop na garsprice ribín deiridh nó roimh an dáta sin, toibhítear pionós moille le haghaidh gach lae ina gcuirtear moill ar bhaint amach an ribín deiridh ábhartha go dáta atá níos moille ná dáta chúlstop na garsprice ribín deiridh. Laghdóidh sé sin an fóirdheontas is iníoctha le LNÉ as garspriocanna tógála. - Tá uasteorainn le luach comhiomlán gach íocaíochta moille le haghaidh phionóis mhoille na ngarspriocanna ribín, agus is i dteannta íocaíochtaí moille na ngarspriocanna a bhaineann leis an tógáil atá sé.

Creidiúintí feidhmíochta as PFTanna a bhaint amach i ndáil le háitribh a nascadh agus an tseirbhís líonra a oibriú

- Tar éis dheardh agus thógáil an líonra, ceanglaítear ar LNÉ cloí le leibhéil chomhaontaithe feidhmíochta maidir le nascadh áitreabh agus feidhmíocht oibríochtúil an líonra araon.
- Mura bhfuil feidhmíocht LNÉ i gcomhréir leis na ceanglais a leagtar amach sa chonradh, fabhrófar pointí feidhmíochta agus, dá bharr sin, creidiúintí feidhmíochta agus laghdóidh siad luach na n-íocaíochtaí fóirdheontais is iníoctha le LNÉ^c
- Tá uasteorainn le luach comhiomlán na gcreidiúintí feidhmíochta maidir le haon tréimhse rollach de cheithre ráithe i ndiaidh a chéile. Tá roinnt eisceachtaí i gceist leis an teorainn sin, áfach.

Foinse: Comhaontú Tionscadail Idirghabhála Leathanbhanda Náisiúnta. Anailís ó Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste.

Nótaí: a Níor cuireadh luach na bpionós ar áireamh toisc go bhfuil siad íogair ó thaobh na tráchtála de.

b Miondealaítear cur i gcrích na n-oibreacha i ngach limistéar seolta ina ranna ar a dtugtar ribíní.

c Is ionann creidiúintí feidhmíochta agus na suimeanna is iníoctha i ndáil le mainneachtain LNÉ ceann amháin nó níos mó de na spriocleibhéil feidhmíochta chonraithe a bhaint amach.

